

Taxas ensaladas impedeschan il pass avant dretgira

Ina nova publicaziun crititgescha ils custs per sentenzias

DA CLAUDIA CADRUVI / ANR

■ **Daventa il processar prest in luxus che mo ils ritgs pon sa lubir – u mo quels che n’han insumma betg daners? Las taxas da dretgira muntan per la classa mesauna pli e pli in impediment d’insumma entschaiver in process.** «Las dretgiras stattan avertas a tuts – sco il hotel Savoy.» Questa frasa ironica pon ins leger en in manual per giurists svizzers. Ella stat en contrast cun la constituziun che pretenda che in e scadin ha il dretg da laschar giuditgar in derschader ina dispita giudiziala. Perquai han persunas, che na disponan betg dals meds finanzials, il dretg sin in process gratuit – sche lur plant ha ina tscherta schanza.

Insatgi che tutga tar la classa mesauna, po dentant vegnir en las fitgas, sch’el vul far valair ses dretg avant dretgira. «Ils custs da dretgira han cuntanschì oz in nivel blier memia aut», crititgescha il professor da dretg *Isaak Meier* en ina nova publicaziun da la retscha Have.

Tgi che porta plant paja l’emprim

La critica pertutga las proceduras civilas, nua ch’i va per summas autas. Gist suenter in accident cun blessuras po ina persuna privata svelt ina giada esser involvada en ina dispita nua ch’i va per passa in milliun francs. Ma er en process d’ierta u pertutgant immobiliglias vai svelt per bravs imports.

Per insumma metter en rocla in process ha quel che porta plant l’emprim da prestar in pajament anticipà (Kostenvorschuss) per ils custs da dretgira. L’autozza dal pajament sa drizza tenor la valur da dispita. Sche lezza è auta, pretenda ina dretgira svelt ina giada plirs dieschmilli francs. Sch’in cas vegn lura anc tratg tras pliras instanzas èsi da



Las taxas da dretgira muntan per la classa mesauna pli e pli in impediment d’insumma entschaiver in process.

MAD

prestar tar mintga dretgira in tal pajament anticipà.

Gudagnar process e perder daners

Il problem: Era tgi che gudogna in process ristga tut tenor da mai pli vesair ses daners. Pertge il nov urden da process civil perscriva che betg la dretgira ha da pajar enavos il pajament anticipà, ma bain la persuna che perda il process. Sche lezza è dentant insolventa ha il

victur da schuffa da vegnir tar ses daners u sto desister.

«Auts custs da dretgira pon starmentar ina partida d’insumma instradar in process», scriva *Isaak Meier*. El pretenda perquai tranter auter che las dretgiras desistian sin in pajament anticipà. La lescha lubescha a las dretgiras numnadamain d’incassar quest pajament, ma ella na prescriva betg quai ed era betg quant.

Perder custa trais giadas dapli

Ils custs da dretgira èn be in element da l’entir ristg finanziel ch’è cumbinà cun in process civil.

La partida che perda ha da pajar tut ils custs dal process: Tar ils custs da dretgira vegnan pia anc l’indemnizaziun per l’agen advocat e quella per l’advocat da la cunterpartida. Tut en tut è quai pli u main trais u quatter giadas dapli ch’ils custs da dretgira. En quest

senn ha il pajament anticipà ina funcziun d’avertiment e mussa a la persuna che porta plant il ristg finanziel d’in process – quai conceda era *Meier*. Ma per avertir in planschider bastia quai sche las dretgiras pretendian be ina terza u ina quarta da quai ch’ellas fan dar da preschent.

Meier considerescha ils custs da dretgira exorbitants ch’èn s’etabilds en tscherts chantuns prest sco furma da snegaziun da dretg.

Co statti en il Grischun?

L’autozza da las taxas da dretgira po mintga chantun definir sez. En il Grischun han ins delegà la cum-petenza a la dretgira chantunala. «Nus avain dauzà mo pauc las taxas en connex cun il nov urden da process svizzer», di *Norbert Brunner*, president da la dretgira.

Ina sentenza da recurs custa a la dretgira chantunala tranter 500 ed 8000, ina sentenza d’appellaziun vegn 1000 fin 30 000 francs. Sche la dretgira impunda spezialmain blier temp e lavur po ina sentenza era custar fin 100 000 francs. I dependia dal singul cas quant che la dretgira fetschia pajar, di *Brunner*. «Las taxas na dastgan dentant mai esser prohibitivas, vul dir, impedir ch’insatgi po insumma ir avant dretgira.»

Per tscherts process civils – appartegnent il dretg da lavur, il dretg da famiglia u d’uffants – na saja da pajar naginas taxas u be minimalas. Tar il dretg da concurs valian las disposiziuns federalas.